



Datum van inontvangstneming : 09/09/2016

Zaak C-436/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

4 augustus 2016

Verwijzende rechter:

Areios Pagos (Griekenland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

7 juli 2016

Eisers tot cassatie:

████████████████████

████████████████████

Verweersters in cassatie:

Malcon Navigation Co. Ltd

Brave Bulk Transport Ltd

[Omissis]

DE AREIOS PAGOS (hoogste rechterlijke instantie)

[Omissis]

Is ter openbare terechtzitting bijeengekomen [omissis] ter behandeling van het geding tussen:

eisers tot cassatie: 1) ██████████ woonachtig te Piraeus, en 2) ██████████
██████████ woonachtig te Kifissia [omissis], en

verweersters in cassatie: 1) de vennootschap genaamd „Malcon Navigation Co. Ltd” (hierna: „Malcon Navigation”), met statutaire zetel in Malta en werkelijke zetel in Amaroussio Attikis, [omissis] **[Or. 2]** [omissis] en 2) de vennootschap genaamd „Brave Bulk Transport Ltd” (hierna: „Brave Bulk”), gevestigd te Valetta, Malta, wettig vertegenwoordigd [omissis].

Het onderhavige geding werd ingeleid met de vordering van 22 september 2010 van de eerste verweerster in cassatie, neergelegd bij de Polymeles Protodikeio Piraeus (rechter in eerste aanleg Piraeus). Hierop zijn vonnis nr. 5510/2011 van dat gerecht en arrest nr. 957/2013 van de Efeteio Piraeus (rechter in tweede aanleg Piraeus) afgegeven. Eisers tot cassatie verzoeken met hun verzoekschrift van 31 juli 2014 om de vernietiging van dit arrest (hierna: „bestreden arrest”).

[Omissis]

- 1 Het onderhavige beroep in cassatie strekt tot vernietiging van [omissis] arrest nr. 957/2013 van de Efeteio Piraeus, waarbij deze rechter het beroep van eisers tot cassatie van 31 januari 2012 afwees alsmede het incidentele beroep van 24 januari 2012 van de eerste verweerster in cassatie (Malcon Navigation) voor zover dit arrest de tweede verweerster in cassatie (Brave Bulk) betrof, en het beroep van eisers tot cassatie voor het overige gegrond verklaarde, met vernietiging van eindvonnis nr. 5510/2011 van de Polymeles Protodikeio **[Or. 3]** Piraeus (waarbij de vordering van Malcon Navigation van 22 september 2010 gegrond werd verklaard voor het bedrag van in totaal 342 463,38 EUR); de Efeteio wees vervolgens deze zelfde vordering toe voor het hogere bedrag van 437 274,27 EUR, door eisers tot cassatie met wettelijke interessen en in geheel aan verweersters in cassatie te betalen als vergoeding voor de schade die zij de laatste met hun onrechtmatige gedragingen hadden toegebracht. [Ontvankelijkheid van het beroep in cassatie] **[Or. 4]** [Beroep in cassatie verworpen ten aanzien van Brave Bulk wegens ontbreken van een wettig belang van eisers tot cassatie]
- 2 Artikel 23, [lid] 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, die op het relevante tijdstip van kracht was, luidt: „Wanneer de partijen van wie er ten minste één woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, een gerecht of de gerechten van een lidstaat hebben aangewezen voor de kennisneming van geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan, is dit gerecht of zijn de gerechten van die lidstaat bevoegd. Deze bevoegdheid is exclusief, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Deze overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegd gerecht wordt gesloten: a) hetzij bij een schriftelijke overeenkomst of bij een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst; b) hetzij in een vorm die wordt toegelaten door de handelwijzen die tussen de partijen gebruikelijk zijn geworden; c) hetzij, in de internationale handel, in een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan de partijen op de hoogte zijn of hadden behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is **[Or. 5]** en door partijen bij dergelijke overeenkomsten in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen.”

Dit artikel vormt de voornaamste uitdrukking van het door de verordening erkende beginsel van de partijautonomie, dat de partijen toestaat om af te wijken van de bepalingen van de verordening inzake de grensoverschrijdende

bevoegdheid en om zo hun geschillen voor te leggen aan de rechter van hun keuze, wiens bevoegdheid uitsluitend berust op die overeenkomst. De overeenkomst kan ook strekken tot uitsluiting van de bevoegdheid van bepaalde gerechten, met andere woorden, de forumkeuze kan zowel een positieve als een negatieve strekking hebben (arrest Hof van 24 juni 1986, 22/85, Anterist, EU:C:1986:255, punt 13). Volgens de rechtspraak van het Hof moet een dergelijk beding strikt worden uitgelegd, in de zin dat dit het voorwerp moet zijn geweest van een wilsovereenstemming tussen partijen die bovendien duidelijk en nauwkeurig tot uiting komt (arresten het Hof van 14 december 1976, Estasis Saloti di Colzani, 24/76, EU:C:1976:177, punt 7; 14 december 1976, Galeries Segoura, 25/76, EU:C:1976:178, punt 6; en 9 november 2000, Coreck, C-387/98, EU:C:2000:606, punt 13). De geldigheid van het forumkeuzebeding staat los van de geldigheid van de overeenkomst waarvan het deel uitmaakt, en bevoegd tot beoordeling van de geldigheid van die overeenkomst is de rechter die in het beding wordt aangewezen (arrest Hof van 3 juli 1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punten 29-32). De forumkeuze kan betrekking hebben op reeds bestaande geschillen of op toekomstige geschillen, maar in dat laatste geval moet de overeenkomst tussen partijen uitdrukkelijk aangeven welke specifieke rechtsbetrekking zij betreft en geldt zij **[Or. 6]** alleen voor geschillen die uit die rechtsbetrekking voortvloeien, echter zonder dat de afzonderlijke geschillen hoeven te worden genoemd. In alle gevallen is de nationale rechter waarop een beroep wordt gedaan om het forumkeuzebeding toe te passen bevoegd om uit te leggen welke geschillen onder zijn werkingssfeer vallen (arrest Hof van 10 maart 1992, Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, punten 30, 31, 36).

In dat verband wordt aanvaard dat een forumkeuzebeding in een bepaalde overeenkomst zich ook uitstrekt tot een in het kader van die overeenkomst begane onrechtmatige daad van partijen, tenzij het onrechtmatige gedrag niet voorzienbaar was (arrest Hof van 21 mei 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punten 69-70), of deze uitbreiding van het beding indruist tegen de wil van partijen [omissis]. Een overeengekomen forumkeuze geldt in beginsel alleen tussen partijen, maar bij uitzondering kan de werking ervan verder gaan en kunnen de voorwaarden ervan worden ingeroepen ten gunste of ten nadele van een derde partij die niet bij de totstandkoming ervan was betrokken, zoals in het geval van gedeeltelijke of algehele rechtsopvolging of van een derdenbeding (arresten Hof van 14 juli 1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung e.a., 201/82, EU:C:1983:217, punten 13 en 19; 19 juni 1984, Russ, 71/83, EU:C:1984:217, punten 24-25; 21 mei 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punt 65 [omissis]). Voor het geval er meerdere verweerders zijn, bepaalt artikel 6, punt 1, van de verordening dat een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat ook kan worden opgeroepen voor het gerecht van de woonplaats van een van de andere verweerders, op voorwaarde dat er tussen de vorderingen een zo nauwe band bestaat dat een goede rechtsbedeling de gelijktijdige behandeling en berechting ervan verlangt, teneinde te vermijden dat **[Or. 7]** bij afzonderlijke berechting van de zaken onverenigbare beslissingen worden gegeven. Het gevaar van

onverenigbare beslissingen bestaat echter ook in het geval dat een of meer verweerders door forumkeuze heeft ingestemd met een afwijking van de regels inzake de grensoverschrijdende bevoegdheid, maar dit wordt niet door bovenstaande regeling bestreken. Het valt evenmin onder artikel 23 van de verordening, aangezien dit niet voorziet in een beroep op een forumkeuzebeding door een van de verweerders ten gunste of ten nadele van de overige verweerders, en lijkt in te druisen tegen het beginsel van de voorspelbaarheid, dat volgens overweging 11 van de verordening juist grotendeels aan de bevoegdheidsregels ten gronde zou moeten liggen. Daarom wordt in de literatuur voor het geval dat slechts één van meerdere verweerders een forumkeuze is overeengekomen, verdedigd dat die overeenkomst slechts bindend is voor die verweerder, aangezien artikel 6, punt 1, van de verordening de woonplaats van één der verweerders aanwijst als enige aanknopingspunt voor de gemeenschappelijke bevoegdheid, en andere factoren zoals een eventuele forumkeuze niet in aanmerking neemt [omissis]. Het gevaar dat onverenigbare beslissingen worden gegeven, met moeilijk omkeerbare gevolgen, neemt met name omvangrijke proporties aan wanneer een forumkeuze is overeengekomen door **[Or. 8]** één van meerdere verweerders die samen met de anderen hoofdelijk aansprakelijk is voor de schade in kwestie, zoals omschreven in de artikelen 71 en 926 AK (Grieks burgerlijk wetboek), zodat het probleem dat de persoonlijke werkingssfeer van het specifieke forumkeuzebeding zou moeten worden opgerekt zich des te meer doet gelden. De noodzaak van vermindering van een situatie waarin meerdere bevoegdheidsregelingen gelden voor geschillen die voortkomen uit dezelfde verhouding in feite en in rechte, kan rechtvaardigen dat in het belang van de rechtszekerheid minder belang wordt toegekend aan de wilsovereenstemming van partijen als noodzakelijke voorwaarde voor de geldigheid van een forumkeuzebeding (arrest Hof van 10 maart 1992, Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, punt 20). [Omissis] **[Or. 9]** [Vraagstukken van nationaal procesrecht].

Ten slotte heeft volgens artikel 267 VWEU (oud artikel 234 EG, voordien artikel 177 EEG) een rechterlijke instantie van de lidstaten wanneer in een bij haar aanhangige zaak een vraag rijst naar de uitlegging van primair of secundair Unierecht, de richtlijnen daaronder begrepen (arrest Hof van 11 mei 2006, Friesland Coberco Dairy Foods, C-11/05, EU:C:2006:312, punten 35 en 37), de mogelijkheid of zelfs de plicht, wanneer de beslissingen van die instantie volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep, om met een prejudiciële verwijzing het Hof van Justitie te verzoeken over deze vraag een uitspraak te doen, indien die instantie voor het wijzen van haar vonnis een beslissing inzake die uitlegging op dit punt noodzakelijk acht, welk oordeel niet aan toetsing onderhevig is (arrest Hof van 18 juli 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punt 43 [omissis]). Met het instituut van de prejudiciële beslissing wordt een rechterlijke samenwerking tussen de nationale rechterlijke instanties en het Hof van Justitie ingesteld, die er voornamelijk toe strekt de uniforme toepassing van het Unierecht in alle lidstaten te waarborgen; deze dient tevens het beginsel van gelijke behandeling van de belanghebbende particulieren en rechtspersonen,

aangezien dit beginsel zeker in gevaar zou komen wanneer gelijke bepalingen in de verschillende lidstaten van de Unie verschillend zouden worden toegepast (arrest nr. 16/2013 van de Areios Pagos). Volgens zijn uitlegging van het Unierecht moet het Hof zich beperken tot de verduidelijking van het Unierecht en mag het zich niet uitspreken over de toepassing ervan in het hoofdgeding, die [Or. 10] evenals de uitlegging van het nationale recht, bij uitsluiting is voorbehouden aan de nationale rechter. Volgens de rechtspraak van het Hof rust er een vermoeden van relevantie op de vragen inzake de uitlegging van het Unierecht die de nationale rechter binnen het onder zijn verantwoordelijkheid geschetste feitelijk en wettelijk kader, waarvan het Hof de juistheid niet behoeft na te gaan, heeft gesteld (arrest Hof van 15 mei 2003, Salzmann, C-300/01, EU:C:2003:283, punten 29 en 31); het Hof mag niet weigeren deze vragen te beantwoorden, tenzij de uitlegging van het Unierecht waarom de nationale rechter verzoekt, geen enkel verband houdt met het voorwerp van het hoofdgeding, wanneer het vraagstuk van hypothetische aard is, of wanneer het Hof niet beschikt over de gegevens, feitelijk en rechtens, die voor hem noodzakelijk zijn om een nuttig antwoord te geven op de gestelde vragen (arrest Hof van 22 juni 2006, Conseil général de la Vienne, C-419/04, EU:C:2006:419, punt 19). De uitspraak van het Hof over de prejudiciële vragen is overigens bindend voor zowel de nationale rechter die de vraag heeft gesteld als voor alle nationale rechters die dezelfde zaak eventueel nog zullen behandelen. Deze bindende werking van de uitspraak wordt weliswaar niet uitdrukkelijk voorzien in het Unieverdrag maar staat buiten kijf, omdat alleen zo het doel van de uniforme uitlegging en de eenheid van het Unierecht wordt gewaarborgd; te dien einde kan de nationale rechter zich ook opnieuw tot het Hof wenden wanneer hij bij de uitlegging of toepassing van het arrest op moeilijkheden stuit, [Or. 11] wanneer hij het Hof een nieuwe rechtsvraag stelt of het Hof nieuwe feiten ter beoordeling voorlegt die ertoe kunnen leiden, dat dit een vraag waarover het eerder uitspraak heeft gedaan, anders beantwoordt (arrest Hof van 11 juni 1987, X, 14/86, EU:C:1987:275, punt 12). Hieruit volgt, dat een weigering of nalaten van de nationale rechter om in een voor hem aanhangige zaak te beslissen op basis van de door het Hof van Justitie gegeven uitlegging van het Unierecht, een schending van dat recht inhoudt, die [omissis] vatbaar is voor toetsing in cassatie [omissis].

In de onderhavige zaak blijkt [omissis] dat [Malcon Navigation (eerste verweerster in cassatie)] als eiseres in eerste aanleg heeft gesteld dat Brave Bulk (tweede verweerster in cassatie) en de eisers tot cassatie [omissis] en [omissis] zich jegens haar onrechtmatig hebben gedragen, en op grond daarvan van hen vergoeding vordert voor de door haar geleden materiële en immateriële schade; ter onderbouwing van haar vordering heeft zij, in haar conclusie van eis, voornamelijk het volgende gesteld: [Malcon Navigation] is de eigenaar van een schip genaamd SEA PRIDE, dat is geregistreerd onder de vlag van Malta en wordt beheerd door de vennootschap Hellenic Star Shipping Company S.A., die statutair is gevestigd in Panama en tevens kantoor houdt te Maroussi Attikis. [Brave Bulk], met statutaire zetel in Liberië en werkelijke zetel in Kifissia Attikis, is één van de ondernemingen in een groep van ondernemingen in handen van de derde

verweerder in eerste aanleg en tweede eiser tot cassatie ██████ die actief is in het charteren en het beheren van schepen. ██████ was de enige uitvoerend directeur en werkelijke vertegenwoordiger van Brave Bulk, dat onder zijn volledige controle stond en als dekmantel diende voor zijn zakelijke activiteiten. De tweede verweerder in eerste aanleg, [Or. 12] thans eerste eiser tot cassatie, ██████ was tijdens het relevante tijdvak het enige lid van het bestuur en de wettelijke vertegenwoordiger van [Brave Bulk]. Op 9 juni 2006 sloten [Malcon Navigation] en [Brave Bulk] een overeenkomst van dezelfde datum, waarbij de eerste het genoemde schip verhuurde voor een bepaalde periode (time charter) aan de tweede. [Brave Bulk] verhuurde dit schip vervolgens bij een andere overeenkomst onder aan het ministerie van handel van Irak voor het vervoer van een lading graan van Hamburg (Duitsland) naar Irak, maar retourneerde het schip in strijd met haar overeenkomst met [Malcon Navigation] vijf maanden te laat. Op 17 februari 2007 nam [Malcon Navigation] haar toevlucht tot arbitrage in Londen, voor een beslissing over haar vordering van in totaal 1 327 159 USD voor overliggeld (demurrage) en de huur van het schip. Tijdens de arbitrageprocedure liet [Malcon Navigation] zich overhalen door de raadslieden van [Brave Bulk] dat ██████ als werkelijke ondernemer achter [Brave Bulk] stak, dat deze wegens zijn aanzienlijke vermogen zeer solvent was en het derhalve niet nodig was om zekerheidsstelling van haar te vragen voor het bedrag dat bij het arbitraire vonnis aan [Malcon Navigation] zou worden toegewezen; deze verklaringen bleken achteraf echter oplichterij te zijn geweest. De vertraging in de oplevering van het schip aan de eigenaar was te wijten aan een even langdurige vertraging van de Irakese Staat in de oplevering aan [Brave Bulk], die tegen die staat ter zake vorderingen aanhangig maakte tot een bedrag van 6 791 007,91 USD, voor overliggeld en andere uitgaven in verband met de onderverhuur van het schip. Voor de inning van die vorderingen heeft [Brave Bulk] conservatoir beslag gelegd op vorderingen van de Irakese Staat ter waarde van 8 266 671,01 USD op banken [Or. 13] in New York. Op 3 augustus 2007 vond een ontmoeting plaats tussen ██████ en de wettelijke vertegenwoordiger van [Malcon Navigation] [omissis] om tot een schikking te komen. Op 4 en 12 oktober 2007 betaalde [Brave Bulk] aan [Malcon Navigation] een bedrag van 177 560,16 USD, waarmee de vordering voor de huur van het schip werd voldaan. Op 14 november 2007 ondertekenden dezelfde partijen een overeenkomst waarin een schorsing van de aanhangige arbitrageprocedure werd overeengekomen voor ten minste zes maanden, waarna elk der partijen deze opschorting kon opzeggen met ontbinding van die overeenkomst; voorts werd afgesproken dat de vorderingen die [Malcon Navigation] voor arbitrage had ingediend, zouden worden opgenomen in de lijst van vorderingen van [Brave Bulk] tegen de Irakese Staat, dat zij onderling zouden samenwerken om die vorderingen te staven, dat [Brave Bulk] [Malcon Navigation] op de hoogte zou houden van de voortgang van de procedure tegen de Irakese Staat, en dat [Malcon Navigation] in geval er een schikking met de Irakese Staat zou worden gesloten, een percentage zou ontvangen van ten minste 20 % van het door [Brave Bulk] te innen bedrag. Pas in november 2008 werd [Malcon Navigation] geïnformeerd dat [Brave Bulk] reeds op 20 mei 2008 een schikking

met de Irakese Staat was overeengekomen en had ingestemd met de opheffing van het conservatoire beslag, aangezien zij reeds in juli 2008 van Irak het in de schikking overeengekomen bedrag van 5 000 000 USD had ontvangen. Op 22 mei 2008 zegde [Brave Bulk] de overeenkomst van 14 november 2007 tussen haar en [Malcon Navigation] op, met de motivering dat de Irakese Staat weigerde te onderhandelen over een niet-voldane vordering, zoals [Or. 14] hij de vordering van [Malcon Navigation] beweerdelijk aanmerkte. [Malcon Navigation] hervatte vervolgens de arbitrageprocedure, waarin op 29 september 2009 uitspraak werd gedaan; hierin werd [Brave Bulk] verplicht tot betaling aan [Malcon Navigation] van een schadevergoeding van 453 300 USD, vermeerderd met 6 % interessen voor het tijdvak van 17 februari 2007 tot 29 september 2009, ten bedrage van 76 619,34 USD. [Malcon Navigation] bleek deze bedragen echter niet te kunnen innen, omdat [redacted] en [redacted] na de betaling met diverse vertragingstechnieken te hebben uitgesteld, met frauduleuze middelen uiteindelijk alle vermogensbestanddelen van [Brave Bulk] hadden vervreemd. Met name hebben zij te dien einde [Malcon Navigation] herhaaldelijk in strijd met de werkelijkheid verzekerd dat [redacted] solvent was en de intentie had om de vorderingen van Malcolm Navigation te voldoen, terwijl zij de met de Irakese Staat overeengekomen schikking verzwegen, met als gevolg dat de arbitrageprocedure vertraagd werd en [Malcon Navigation], die op hun verklaringen afging, haar eis tot zekerheidsstelling door [Brave Bulk] introk en tegen haar geen voorlopige voorzieningen heeft gevorderd.

De Efeteio oordeelde dat ten aanzien van de eerste verweerster [(Brave Bulk)] de internationale bevoegdheid om van deze zaak kennis te nemen bij de Engelse rechter berust, op grond van het geldige forumkeuzebeding in de overeenkomst van 14 november 2007 tussen haar en eiseres [(Malcon Navigation)]. Deze rechter bevestigde derhalve het vonnis in eerste aanleg waarbij de eis in het bodemgeschil ten aanzien van [Brave Bulk] werd afgewezen. De tweede en derde verweerder in eerste aanleg [(redacted) en (redacted)] die geen partij waren bij die overeenkomst, achtte de Efeteio echter niet gebonden door het onderhavige forumkeuzebeding, omdat de forumkeuze slechts geldt tussen de partijen bij die [Or. 15] overeenkomst. De Efeteio bevestigde derhalve het vonnis in eerste aanleg waarbij de door [redacted] en [redacted] opgeworpen exceptie van onbevoegdheid van de Griekse rechter werd verworpen, en ten aanzien van hen op de eis werd beslist. Dit oordeel van de beide rechters in het bodemgeschil betreffende de persoonlijke werkingssfeer van het forumkeuzebeding in de overeenkomst van 14 november 2007 is, gelet op het bovenstaande, echter niet boven alle twijfel verheven en het gevaar is groot dat er tegenstrijdige beslissingen worden gegeven ten aanzien van de verschillende verweerders in het bodemgeschil, dat wil zeggen eisers tot cassatie enerzijds en de tweede verweerster in cassatie anderzijds, die kennelijk overeenkomstig de artikelen 71 en 926 AK hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de schade van eiseres in het bodemgeschil [(Malcon Navigation)]. Het is derhalve noodzakelijk om de definitieve beslissing op het onderhavige cassatieverzoek aan te houden en op grond van artikel 267 VWEU de volgende prejudiciële vraag voor te leggen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie:

Geldt een forumkeuzebeding, dat overeenkomstig artikel 23, lid 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 tussen vennootschappen is overeengekomen en in het onderhavige geval is vervat in de overeenkomst van 14 november 2007 tussen de eerste en de tweede verweerster in cassatie, waarvan artikel 10 bepaalt dat „de onderhavige overeenkomst wordt beheerst door het Engelse recht en is onderworpen aan de rechtsmacht van de Engelse rechter, en de High Court of England and Wales is bij uitsluiting bevoegd ter zake van elk daaruit of in verband daarmee gerezen geschil”, ook voor de verantwoordelijke personen die in de uitoefening van hun functie hebben gehandeld en volgens artikel 71 in samenhang met artikel 926 van de Astikos Kodikas hoofdelijk met de rechtspersoon aansprakelijk zijn, ten aanzien van gedragingen en omissies van de organen van de tweede verweerster in cassatie, die haar vertegenwoordigen en volgens artikel 71 van de Griekse Astikos Kodikas haar aansprakelijkheid in het leven roepen?

[Omissis]